

bramanti íjjáról, és Goethenek az íjjász-sport hasznáról beszélve, alaposan megvitatták az íjj készülésének módját. Végül Goethe meglepetésként elárulta, hogy van gyűjteményében egy igazi baskir íjj. Ezt 1814-ben egy baskir törzsfőnöktől kapta tiszteletképpen ajándékba. Eckermann elragadtatással szemléli az íjj nemes formáját. Goethe kérdésére, hogy vajjon milyen fából készült, azt felelte: Amint látja, finom nyírfahéj fedi, úgy hogy fájából csak kevés látszik, csak végei fedetlenek, de ezeket is annyira megbarnította az idő, hogy nehezen lehet eldönteni, vajjon milyen fából lehet az íjj. Ezután még találgatják a fa fajtáját, majd Goethe felszólítására kipróbálják az íjjat. Amikor Eckermannra került a sor, nyíla olyan erővel fúródott bele az ablakfájába, hogy nem tudták már kihúzni, s így is maradt néhány napig, hogy emlékeztesse őket gyermekes játékuikra [Eckermann, Gespräche mit Goethe. Leipzig, 1918. 496]. Ezt leírván Eckermann, más tárgyra tér. — Nem tudom, vajjon a weimari Goethe Múzeumban megvan-e még ez az íjj, vagy pedig sok más mindennel együtt ez is a háború áldozata lett.

LÁSZLÓ GYULA

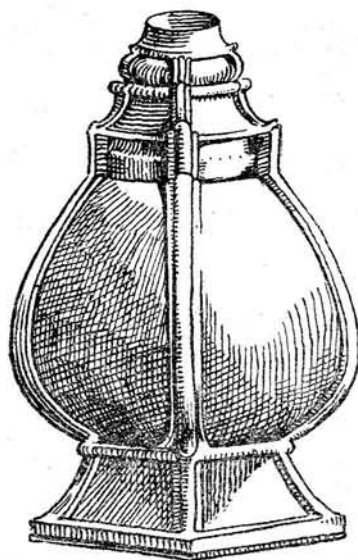
Adatok a barscs erdélyi elterjedéséhez. Köztudomású, hogy keleti szláv (lengyel, orosz) területeken különböző vadontermő növények szárából, leveleiből savanyú leveseket készítenek; ezek *barscs* néven ismeretesek. Az ilyen savanyú leveseket a régi magyar irodalom lengyel *cibere* néven ismeri [Rapaics Rajmund, A kenyér és a táplálékot szolgáltató növényeinek története. Bp., 1934. 67; vö. még I. Claudian, Alimentatia populuri román. Bukarest, 1939. 26]. 1946. húsvétján Magyaró községben (Maros-Torda m.) néprajzi gyűjtés közben ráakadtam a *barscs* készítésére. Az ottani barscs *sózsnyaleves* vagy románul *borş* néven ismeretes. A *sózsnyaleves* a havasokon, a hegyek közt dolgozó munkások, juhászok nélkülözhetetlen eledele. Réti (*Rumex acetosa*) és erdei sóskából (*Oxalis acetosella*) készítik a következőképpen: A leszedett sóskaleveleket tisztavízben megmossák és egy vízzel töltött üstben vagy lábasban megfőzik. A megfőzött sóskáról a levét leszűrik, mert ez nagyon savanyú és élvezhetetlen. Most újra tiszta vízzel töltött üstbe rakják, míg ismét főni nem kezd, s akkor rendszerint rántást vagy eresztékét tesznek hozzá. Az ereszték tejjel vagy tejföllel elkevert tojás. Az így elkészített *sózsnyalevest* puliszkával vagy kenyérral fogyasztják. A pásztorok ereszték helyett rendszerint juhtejjtel vagy sajtszírral készítik el a levest. Hasonlóan készítenek sóskalevest a két sóskaféléből a magyarlétai magyarok és a környező hegyek román pásztorai is. Az elkészített levest bárányhússal fogyasztják.

PALKÓ ATTILA

A csikszenttamási római katolikus egyház kelyhe és régi toronygombja. E székely község középkori temploma — Szent Benedek szellemében — a községen kívüli, ettől délre emelkedő dombon állott, mígnem a XVII. század elején a községbe költözött gömörmezei Abaffy-család (kényelmetlen lévén a templomba a hegyre járni) azt le nem rontatta, s köveiből a faluban egy barokk templomot nem építtetett. E végleg elmúló középkori, XV. századi építészeti emlékünknél romtornya küzd az enyészettel. Ha leomlik, köveit elhordják s egy Mátyás-kori tornyunkkal leszünk szegényebbek.¹

¹ E templom-hajóból, a nyolcszög három oldalával záródó szentélyből és a hajó nyugati fala elé épített toronyból állott, tehát a torony későbbi, mint a templom. A hajó és szentély kívül 18 m hosszú volt, a toronnyal együtt pedig 23·40 m. Jelenleg esupán a torony áll, ennek is déli alsó része

A római katolikus egyháznak van egy igen szép kelyhe. Ez domborított, áttört, vésett, s egyes részleteiben öntött, részben aranyozott ezüst mű. Kupája aranyozott s domborított, vésett és áttört ezüst kosárba van helyezve. Ennek nagyon szép, foszladozó cipripedium-leveles motívuma közé három mandula-alakú, kissé domború kartus van befoglalva, az egyikben három játékkocka (dominóalak) van domborún kiverve, a másikban egy pénzes-

A csikszenttamási toronygomb

65 cm magas, sötétzöld zománcos cserép, sárga bordázattal

zacskó, a harmadikban ökölbe szorított kéz alkarközéptől, az alkaron kabát-ujj. A kupakosár alatt a stílus esztergált, aranyozott, nagyon karesú. A nádus felfordított körte-idomú, öntött, eizellált, aranyozott, három domború ovális kartussal barokk levéldísz között. Alatta öntött, gerezdelt rozetta lemez díszlik, mely a talpszár felső részét fedi; ez ezüst. A talpszár csonkakúp-

mélyen kiomlott; termésköböl épült; felül két nagy csúcsíves ablaka még ép, két másik hasonló ablakának felső s oldalrészei leomlottak, világító ablakai nem voltak (csiki, XV. századbeli torony-típus). Magassága 10-40 m. A templom alapja alig kivehető domborulat, fűvel benőve. Az apsisnak támpillérei voltak, tehát boltozva volt. A hajónak nem voltak támpillérei, ebből következtethetőleg lapos, valószínűleg festett deszkamenyezete volt. A toronynak is nyugati oldalához, illetőleg oldala szögeihez egy-egy egybeépített támpillér csatlakozik. Nehány téglája a portálénál megmaradt, ezek méretei megfelelnek a XV. század téglaméreteinek (20×13×4 cm). Színük sötétvörös, rendkívül kemények s finom csengésűek.

Az apsis déli oldalán párhuzamosan még egy alap észlelhető. Úgy látszik, hogy ez a fal valamikor párhuzamosan meggyöngült s így erősítették meg. A sekrestye alapja az apsis éjszaki oldalánál szintén kivehető, bár sok régibb és újabb temetkezés van a helyén.

A templom kelet-nyugati irányú volt, keleten dél felé 5° eltéréssel.

szzerű, mely simán megy át a galéria nélküli, hatkarajos talpba. A talpszár felső részéről három erőteljesen vésett és enyhén domborított akantuszlevél hatol lefelé. A talp domborított cikkein szép, összefüggő növény-ornamens díszlik vésett körvonalazással domborítva; ebbe az indák és levelek közé befoglalva három poncolt mezejű, szívalakú kartus van; egyikben három szög keresztvezőve, másikban szalaggal átkötött kereszt és oszlop harántkeresztben, a harmadikban pedig lándzsa és rúdvégre kötött spongya nyele van szintén harántkeresztben szalaggal átkötve. A talpdomborulat teljesen lapos talpperemben végződik, mely szintén hatkarajosra van kivágva, szögeiben kis, kivágott zezgúgos szélű díszítésekkel. A talp aranyozott. Mesterjegyét mestere a talpperembe felülről ütötte be; ez hármass herelevél-alakú, alul kis szárral; a levelekben *I D B* betű foglal helyet (levelenként egy betű). Mellette Augsburg ismert, fenyőtobozt mutató bélyege van beverve, mely itt — mint igen gyakran — szőlőgereszde alakú. A talplemez alján a finomsági próba zezgúgos karcolata látszik. E teljesen ép, gondos szép kidolgozású, a XVII. század közepe tájáról való ötvösmű 17.5 cm magas, kupája 6.9, talppereme pedig 11.2 cm átmérőjű.

A barokk templom tornyának rajzban bemutatott *toronygombja* a torony csücsán, a kereszt alatt volt. Csupán tojásdad öble s felső, többszörösen tagolt része készült fazekaskorongon, négyoldalas, szép keretézésű talpa s bordázata nagy ügyességre valló szabadkézi munka; ez, már a forma szempontjából is becsületére válhatott helyi, esetleg csikmadarasi mesterének. Égetése és zománcozása is kifogástalan volt; az utóbbi, sajnos, részben lepattogzott. Öble, talpa sötétzöld, bordázata pedig sárgásvörös. Magassága 65 cm. Nagysága miatt kiegészítése nem lehetett könnyű dolog. Jelenleg a plebánia virágos kertjének díszé.

A fotos-martonosi református egyházközség klenódiúmai. E két háromszéki szomszédos község közös temploma, mely a határban épült, a következő régi klenódiúmokat őrizte meg napjainkra.

1. *Aranyozott ezüst kis pohár* domborítva, poncolva és vésve. Aranyozása részben lekopott. Lambrekénes mintája szép, de kevésbé gondos kidolgozású. Fenekébe alulról pajzsba foglalt *II* betűs mesterjegy van beütve. Így megállapítható, hogy a poharat *JEKEL JEREMIÁS* brassai mester készítette. *JEKEL* mester lett 1618-ban, céhmester volt 1637—38-ban; meghalt 1667-ben.¹ A pohár ép, csupán alján van egy kis horpadása. Magassága 12.7, felső átmérője 6.7, alsó átmérete 5.9 cm.

2. *Óntányér*, mely úrvacsorai kenyérosztásra szolgál. Síma, dísz és mesterjegy nélküli, 21.4 cm átmérővel. Peremébe körbe bevésve: *BALOG F. LEÁNYA JUDIT ADÁ A MARTONOSI S' FOTOSI ECCLÁK 1738, D 11 Juli.* — Az óntányér teljesen ép.

3. *Ónkulacs*, úrasztali bortartó. Négyoldalú, lapos. Csavarra járó fedele hiányzik. Egyik széles oldalába ez a felirat van bevésve:

Tisztelet: Sz: Királyi Gáborné | Imre Máris Alzony a Martonosi | és Fotófi Ecclák ajándékozói | A 1782. — A teljesen ép kulacs magassága 18, oldalszélességei 11.5 és 7.8 cm. Mesterjegye nincs.

A hidvégi református egyházközség úrasztali kenyérosztó tányéra és egyik terítője. Aranyozott ezüst kerek, bemélyedés nélküli síma lap, széle mentén vésett körirattal. Egy szegfűszállal kezdett felirata: *NEMES · GEÖRGY · CZYNALTATA · AZ · HIDVEGI · TEMPLOMBA · ANNO · DOMINI · 1656.*

¹ Vö. Kőszeghy Elemér, Magyarországi ötvösjegyek. 33. l. 193. sz.

— Hátlapjába nyílt korona alatt bevésve ligaturás M R. Mesterét (ki a koronából következtetőleg brassai lehetett) nem sikerült meghatároznom.

Ugyanennek az egyházközségnek fehér lenből, szélein elhintett arany és bíbor virágokkal nyole sorban kivarrott úrasztali terítője is van. Ennek varrott felirata ez: *Ezt az Urnak szent asztalához tartozó abroszt készítette és Isten ditsőségire szentelte Grof Bethlen Sofia Anno 1740. agustusba.* — A terítő teljesen ép állapotban maradt ránk.

A kidei unitárius egyház kegszerei. A kolozs-dobokai unitárius esperesi hivatal kiküldött a kolozsmegyei kidei unitárius templom megvizsgálására, mert szögletes — nyoleszög három oldalával záródó — hajójának zárófala nagyon megrepedt. A hegyen levő kedves kis kápolnaszerű, tornyos templom 1804-ben épült. Ez az évszám van bevésve a torony első oldalába foglalt egyetlen bejáró kő ajtókeretének szemöldökébe. Magát a templomot egyébként ugyanaz az UGRAI LÁSZLÓ tervezte és építette, aki a kolozsvári unitárius templomot; ennek leegyszerűsített, lekicsinyített párja, kicsi leánykája.¹

A templom állapotáról, s legcélravezetőbb restaurálásáról a megbízó esperesi hivatalnak külön jelentésben számoltam be, itt pedig az egyház kegszereit ismertetem.

1. *Kéhely.* Domboritott, öntött, áttört és vésett, egészen aranyozott ezüst mütárgy. Kupája harangidomú, alul félgömbszerű, teljesen síma, kosár nélküli. Alatta — váltakozva félkörös és csúcsos végződéses — öntött gerezdes rozetta van, mely pereme az esztergált — közepe felé elvékonyodó s itt hármas pánttal övezett — szárnak. Ez alul gerezd-csoportokkal ékített domború talpba megy át. A rozettás peremhez és a gerezdes talpához három kivágott (tehát nem öntött), oldalain levéldíszes voluta van felforrasztva. E talpperem alatt félgömbszerű, lefelé domborodó tag van, felső részén kétoldalt csokorra kötött szalag által tartott leomló, szépen redőzött lepellet, melyen mindkét oldalon erősen domború gyümölcs, levél és virág-csendélet díszlik. E tag alatt egy, két sorban díszített, öntött domború korongot látunk, belül sűrű gerezdes, kívül félkörös díszítéssel. Az utóbbiak kifelé nyíló ölében akantuszlevél-díszítés. E korong alatt egy öntött hengertag van, szalagdíszsel és maszkokkal ékítve. E díszítés egy nagyobb, hasonló díszítésű tárgyról öntött, a formákat összevonva, mert a díszítése helyenként értelmetlen, össze nem függő. A kupa alatti rész e hengertaggal bezárólag — a volutákat kivéve — öntött. Innen következik a talprész, mely domboritott. A domború részen há-

¹ Az előző templom fából volt, tornyoeskájába 1750-ben egy harangoeskát — a mai kisebb harangot — szereztek. A mai templom helyét Henczes György adta, ki még a csepegésen kívül egy öregrúd szélességű feljárót is adott az utcáról a bejáróig. Kőtemplomot szándékoztak építeni, erre Désfalvi Simon Mihály 1789. május 10-én kelt végrendeletében tekintélyes összeget, 150 forintot hagyományozott az egyháznak. Az építési készülődés 1803-ig tartott (kész lett 1804-ben), a parochiális vizitáció 1812-ben vizsgálta meg. A mai három holdas cinterem a Henczes és a Butyka családtól maradt az egyháza. A templom falait 1876-ban kijavítják, 1881-ben a templomot és tornyot újra fedik, 1904-ben a templom nyugati és éjszaki fundamentumát 1½ méter magasra újrarakják cementtel, a vizet leeresztik, a padokat megjavítják, megfestik, az igen szép katedrát megújítják, s megerősítik (Ezek az adatok a kidei unitárius egyházközségnek Kolozsvárt az unitárius egyház levéltárában levő, Fülöp Mózes elhalt kidei pap által megírt rövid monografiájából valók; e monográfiát Kelemen Lajos levéltári és múzeumi főigazgató volt szíves tanulmányozásra átadni).

rom erősen plasztikus hosszú-ovál van kiverve, ezekre pedig öntött, szembe fordult fejek vannak felforrasztva; kettőn egyformán egy-egy kiáltani látszó nő, talán Bellona — erősen plasztikus arca, egyen pedig szakállas férfifej, alkalmasint a Neptuné. A három arcsó fekvő ovál között két-két erősen kidomborított magas tojástag van, s a köztükben egyszerű, vésett, térkitöltő vonaldísz. Ezen ismertetett rész egy többszörös hornyolatú, alacsony alapzaton ül, s alóla a talpperem domborodik ki. Ezen a következő vésett körirat olvasható: *ISTENES INDULAT KALI KUN ISTVANTOL A KIDEI UNITARIUS PATRONUSOKHOZ 1735.*²

A fenekébe alulról beütött mesterjegye, sajnos, el van nyomva, csupán egy V látható belőle, a befoglaló pajzs egy részével. Próbája, finomsági jegye a talpperem aljába van bekarcolva, illetőleg beütve. Magassága 15,2 cm, felső átmérője 9,1, alsó átmérete 8,1 cm. Teljesen ép állapotú; a mellékelt képen a kehely lineárisan fél, a mesterjegyrészlet, valamint a pajzsperem finomsági jele, próbás részlete eredeti nagyságában van feltüntetve.

E kehely két különböző részből van összeállítva; ezek közül csupán a kehelykupa készült szakrális célra. Nyele, talpa, egészen biztosan KÁLI KUN ISTVÁN poharának szára és talpa volt, talán kettős poháré, t. i. hogy kupáját egy másik, a XVII. századi pohár kupája zárta. Jelenlegi kehelykupáját is alkalmasint Káli, Kún István készítette, mert az ő koránál nem régibb. Kár, hogy az öntött nádusszerű, domborulatával lefelé fordított, gyümölcs- és virágdíszes félgömb és ennek gerezdelt s akantuszleveles körszelet sor díszítésű kerek alja közé nem iktattatott még be egy szárrészt, hogy magasabb, karcosabb legyen. Így zömök, az alsó rész a meglehetősen nagy kupához képest igen alacsony.

2. *Talpas pohár.* Domborított vésett és poncolt, középső részében öntött, igen gyengén aranyozott ezüst mű, beütött felirattal. Karesú, hatoldalas gúla-alakból lekerekített csúcshú, kúpalakba átmenő kupájának felső része kissé kihajló szélű, éles ormókkal. Középrészét, ahonnan a kupa kúpszerűvé válik, erőteljesen domborított olaszkoszorú övezi, melynek babérlevelei a félhengerded koszorú-domborulatba szakaszonként be vannak vésvé és poncsorokkal díszítve, de nem domborítottak. E koszorú felett erőteljesen bemélyített vésetű ívszelet-sor van mind a hat oldalon egy-egy ív ölével felfelé; ezek öléit és csúcsait erőteljesen vésett és ponc-díszes, de alig domborított akantuszlevélzet díszíti. Az ívsúcsok alatti háromszögű részeket pedig egy-egy domborított gömböcske foglalja el, sugárszerű vésetek és poncsorok közepében. Az olaszkoszorú alatt kevésbé szép tervezésű s kidolgozású magas tojás- s ezzel váltakozó kartus-sor van domborítva és vésővel körvonala- lazva, sűrűn poncolt alapokon. A kupa szájszéle körül — kívül — a következő felirat van betűnként bevésve: *RAKOSI BOLDI / SARNE ARVA SZÓRÓS BORBA / RA ADTA A2 VNI / TARIA ECCLESIA / BAN A D 1701.*

A felirat készítőjének, úgy látszik, hogy Z betűje nem volt, mert mindkét helyen, hol e betűre volt szükség, 2-ös számjeggyel helyettesítette azt. *Úgy hiszem, nem is tudott jól magyarul.*

A kupa alatti rész a talpszárig öntött. A kupa egy esztergálszerű tagon ül, mely befelé karesúdosik, különben felső és alsó részében szimmetrikus, s

² Káli Kun István régi maroszei nemes családjának utolsó férfitagja II. Rákóczi Ferenc szabadságharcában kuruc ezredes volt. A szatmári béke után hazatérve, Kide közelében, Dobokán lakott. Utolsó éveiben sokat betegeskedett; meghalt Kolozsvárt 1733-ban, s ott is temettetett el. Egyházának bőkezű pártfogója volt (Kelemen Lajos szíves közlése).

legkarsúbb részén hármás pánttal övezett, s alsó és felső részéhez négy áttört, két egymástól elforduló kengyeles voluta van felforrasztva. E rész alatt hegygel lefelé fordított, kissé befelé homorodó lapú és élű négyoldalas csonkagúla foglal helyet, melynek minden oldalán egy-egy nagyon plasztikus, öntött gyermekfő szerepel s mindenik alatt a lap alsó részét kitöltő, kevésbé finom kidolgozottságú plasztikus kartus.

E csonkagúla kis esztergált részen nyugszik, melynek alja egy öntött rozettán áll, mely tizenkét félkörös végződésű domború cikkel gerezdelt s e cikkek egy-egy csúcsos végű, keskenyebb, facettás sugárszerű taggal vannak egymástól elválasztva. E rozetta fedi a hengerded, kissé lefelé szélesedő, domborított talpszárt, mely lefelé korongba megy át. Ennek semmi díszítése nincs. A talpdomborulat domborított, vésett és poncolt. Díszítése domború, vésővel körvonalazott sűrű poncfelületű fekvő ovál-sor, melyeknek hosszú oldalai kissé kicsúcsosodnak; közeikben szakállas, bajuszos maszkoknak erősen eltorzult, vésett rajzai töltik ki a teret. E mű is eléggé ép; talpának felső lapja kissé be van horpadva; valaki igen erősen tehette le az asztalra. Kupáján az olaszkoszorú erős kidomborítása következtében az ezüst nagyon elvékonyodott s kiszakadt. Magassága 185 cm, felső átmérője 83 cm, alsó átmérete 74 cm.

E kevésbé szép tervezésű és kidolgozottságú poharat pajzsba foglalt leveles korona alatti *L K* betűs, a talpperembe felülről beütött mesterjegy szerint az a Kusch Lőrinc brassai mester készítette, aki ötvösmester lett 1644-ben, s meghalt 1670-ben.³ E pohár sem egyházi célra készült.

Adományozója ARANYOSRÁKOSI RÁKOSI NAGY BOLDIZSÁR előkelő nemes eraber özvegye a kolozsvári gazdag megnemesített RAU, vagyis Szőrös családból származott. Tehát nem Szőrös, mint a feliratban szerepel. Úgy látszik, hogy a felirat készítőjének *Ó* betűje sem volt.⁴

3. *Úrasztali kenyérszító tányér (patena)*. Síma ezüst díszítés nélküli, közép része enyhén bemélyítve. Szélének alsó felébe — nem egészen bezárt

³ Kőszeghy Elemér, Magyarországi ötvösjegyek a középkortól 1867-ig. Bp., 1936. 37. l. 215. sz.

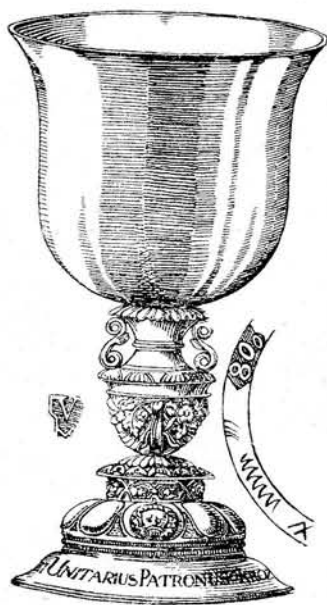
⁴ E kolozsvári polgár család 1647-ben kapott címeres levelet I. Rákóczi Györgytől [Kempelen Béla, Magyar nemes családok, Bp., 1931. X, 227.]. Három, kőből faragott címeres emlékü maradt Kolozsváron. Az első 1636-ból való pajzscímer, címerképe egy szembefordult ökörfej, mely tulajdonosának *S B* névkezdőbetűit választja el; a pajzson kívül 16—36 évszám van bevésve. E köemlék az Erdélyi Nemzeti Múzeum Történeti Tárában van elhelyezve, s a református egyházkerület főtéri épületéből került elő. A második emlék 1643-ból való teljes címer; pajzsképe ökörfej szemben, orrészén jobbról és balról harántosan átnyilazva, a két nyílvevőhegy lefelé irányul; az ökörfej szarvai közt csillag lebeg. A pajzsban szétszórva 1—6—43 évszám szerepel. Koronás nyílt és takarós sisakjának díszje egy szív épűgy átnyilazva, mint az ökörfej. A sisakdíszről jobbra *I*, balra *R* betű van bevésve, tehát itt volt tulajdonosa a német *Rau* névvel szerepel, az előbbin pedig a magyar *Szőrös*-sel. A harmadik köemlék pedig a Wesselényi- és a Szép-utca sarkán levő épület pinceajtaja felett van. Ez is teljes címer; a pajzsképe, ugyanaz, mint az előbbi, azzal a különbséggel, hogy a nyílvevőpár itt hegygel fölfelé van ábrázolva. Koronás nyílt és takarós sisakjának díszje: repülésre kész galamb, csőrével leveles ágacska tart. A sisakdíszről jobbra *A*, balra *R* betű van bevésve [Genealógiai Füzetek XI (1913), 103—6; itt mindhárom ismeretlen címerként szerepel. — L. még Sándor Imre, Kolozsvár címerez emlékei. 25, 27. szám].

A csíkszenttamási római katolikus egyház kelyhe (A XVII. század közepe)

A kidei unitárius egyház kelyhe
(XVII. század)

A kidei unitárius egyház kelyhe
(XVII. század)

körbe — a következő felirat van bevésve: *ISTENES INDULAT KALI KUN ISTVÁNTOL A KIDEI UNITARIUS PATRONUSOKHAZ · 1735.* — Átmérője 14,3 cm, belső bemélyítésének 8,8 cm. Mesterjegye nincs.

4. *Úrasztali kenyérosztó öntányérka* (2 egyforma darab). Díszítés nélküli, középrésze bemélyítve. Egyiknek alsó részébe a perem köré be van vésve: *FEJÉRVÁRI * MÁRIA * AJÁNDÉKOZTA * AZ * KIDEI * UNITARIA * SZENT * EKKLESIANAK * 1873 **. — A másiknak bevéssett felirata ugyanez, azzal a különbséggel, hogy az évszám után kisebb betűkkel még ez következik: *dik ESztendőben.* Átméretük 13,8 cm, a mélyedésüké 9,9 cm. Mesterjegyük nincs.

5. *Úrasztali boroskancsó.* Öntött öntárgy billentős fedéllel és füllel, fedéscsösk és kiöntő nélkül. Fedele lapos, síma, díszítés nélküli. Billentője kartusszerű. Füle öntött virágdíszes, a díszítés közt egy tarpajzsral. Alsó része kissé felkanyarodik; valószínűleg pajzsban végződött, de ezt levágták. Palástja hengerded, lefelé alig szélesedő; összes díszje két esztergált vonalpár. Fenékdomborulata enyhén kidomborodó. Egész magassága a fedél felületéig 16,6 cm. Felső átmérője 9,9 cm, az alsó pedig 10,3 cm. Mesterjegye nincs. Füle díszítéséből és a billentő formájából következtetve, alkalmasint brassai mester készítette, a XVIII. század első felében.

Még a kisebbik, kedves hangú, régi harangról kell megemlékeznem, habár nem tartozik a kegyszerek közé. E harang nyaka körüli öntött betűs felirata: *A KIDEI UNITARIA ECCLESIA ÖNTETTE 1750. SOLI DEO GLORIA ** — Átmérete 32 cm. Sajnos, a harangöntő neve nincs rajta feltüntetve. E harang kétségtelenül ugyanaz, melyet az egyház a felirat évében szerzett s még a fatemplom tornyában használt. A nagyobbik harang egészen új.

K. SEBESTYÉN JÓZSEF

Székely kincskeresők Háromszéken. Háromszék vármegyében, a Feketeügy mellett terül el Szentivánlaborfalva, mintegy 900 római katolikus, unitárius, református és görögkeleti lakossal. A lakosság anyagi helyzete közepe, de teljesen vagyontalan rétege is van a falunak.

Az 1928–30-as években, mikor az általános gazdasági helyzet országosan is mélypontot ért el, a faluban a vagyontalan és törpebirtokos lakosság egy csoportja aranykutatáshoz, kincsásáshoz kezdett. A kincsásás régi hiedelmek, babonák, szájhagyományok nyomán történt.

A kincskeresők a következő hagyományok nyomán fogtak munkához: Réges-régen a falu határában folyó Laborpataka és völgye felett egy rézhíd¹ vezetett át. A hidat a hozzátartozó kincsesel egyrészt az idő viszontagsága, másrészt egy régi háború dúlása föld alá süllyesztette, illetőleg eltemette. Egy jóslat szerint a híd úgy kerül újból felszínre, ha ismét nagy háború fog dúlni és az ütközetben a lovak patkója a földet elrugdalja az eltemetett hídról. — A másik hagyomány szerint a multban törökök, tatárok törtek a Székelyföldre. Abban az időben a föld volt a bank, mondták a

¹ A falusiak és a szomszéd községek lakói a hajdani Laborpataka felett kalákában épített hidat tartottak fenn. Az érdekeltek a híd karbantartásához szokásjogon alapult résszel, részmunkával járultak hozzá. A híd neve *Rézhíd* volt s ebből nézetem szerint népetimológiával alakult ki a *réz + híd* értelmezés. — A fenti időben a mostanít megelőző háború befejezése is megerősítette a nép szemében azt a hitet, hogy időszerű a rézhíd és a hozzátartozónak vélt kincs felkutatása.